

המחלקה ללימודי א"י וארכיאולוגיה ע"ש א. ופ. מרטין (זוס)

ראש המחלקה:	ל' רוזנברג
פרופסור אמריטוס:	ד' אדן-ביוביץ, ש' דר, ז' ספראי, ע' קלונר
פרופסור:	ב' זיסו, א' מאיר, א' רגב, י' שוורץ
פרופסור חבר:	א' אשל, י' דרורי, א' וייס, ז' עמר, א' פרידמן, ל' רוזנברג
מרצה בכיר:	נ' אלפרסון, ש. ז' אסטר, ת' גורן, ק' כהן-הטב, י' רובין
מרצה:	א' פיקאר, א' אקר
מורה:	נ' ארנון, ע' אריה, א' ברוך, א' דיין, מ' נתן, ג' קרויזר, ע' דגן
	ד' רביב, מ' רובינשטיין

כתובת אתר האינטרנט של המחלקה: <http://lisa.biu.ac.il>

דואר אלקטרוני: Israel-studies.dept@biu.ac.il

טלפון: 03-5318350

פקס: 03-6354941

שעות קבלת קהל: ימים א' ו- ג' 11:30-14:00

ב' ו ה' 8:30-10:30

ד- אין קבלת קהל

טל' מענה קולי: 03-5318350

א. מטרת המחלקה:

להקנות לציבור התלמידים ידע בין תחומי מקיף בהיסטוריה, גיאוגרפיה וארכיאולוגיה של ארץ ישראל למן התקופות הפרה-היסטוריות ועד ימינו אנו, תוך שילוב תחומי דעת ומדע שונים, הנושאים בכיתה, בשטח ובמעבדות מתקדמות; לכונן תלמידים מוכשרים למחקר בנושאים אלה; להכשיר כוחות הדרכה והוראה לבתי-ספר על-יסודיים, לסמינרים למורים, לבתי ספר שדה, להדרכת של"ח ולהוראת דרך, לעבודה ברשות העתיקות, בחברה להגנת הטבע, ברשות הטבע והגנים, בשלל מוזיאונים ועוד.

ב. תנאי הקבלה למועמדים חדשים ולסטודנטים ותיקים:

1. מבחן פסיכומטרי.
  2. תעודת בגרות.
  3. לגבי סטודנטים ותיקים, יילקחו בחשבון הישגים רלוונטים בלימודים קודמים.
- תלמיד שממוצע ציוני הבגרות שלו הוא מעל 9.5 פטור מבחינה פסיכומטרית. עם תחילת שנת הלימודים, חובה על כל התלמידים למסור במחלקה תמונת פספורט ואישור רפואי המאשר את יכולתם להשתתף במסעות, סיורים, וחפירות ארכיאולוגיות.

מגמות ותקופות התמחות

המחלקה מאפשרת לתלמידיה לבחור בין שתי התמחויות: ארץ-ישראל לתקופותיה, וארכיאולוגיה.

1. ארץ-ישראל לתקופותיה

גיאוגרפיה היסטורית של ארץ-ישראל לתקופותיה - התמחות לפי תקופות. לימוד התקופות ההיסטוריות בכלי המחקר המקובלים במקצוע זה. על התלמיד והחוקר להתמצא היטב במכלול המגוון של החומר ההיסטורי והארכיאולוגי של התקופה, ולהיות מסוגל לחקור חומר זה בכלי מחקר גיאוגרפיים. לאחר לימוד המבואות לכל התקופות, התלמיד יכול להתמחות בתקופות ספציפיות כבחירתו, לפי הפירוט הבא:

תקופת המקרא (תקופת הברונזה והברזל).

תקופת הבית השני, המשנה ותלמוד (התקופה ההלניסטית, רומית וביזנטית).

ימי הביניים (התקופה המוסלמית, הצלבנית, הממלוכית והעותומאנית).

העת החדשה (מ-1700 ואילך).

מגמה זו נועדה להכשיר בוגרים למחקר בגיאוגרפיה היסטורית.

2. ארכיאולוגיה

ארכיאולוגיה ותרבות חומרית - חתך לאורך התקופות. שילוב של ארכיאולוגיה ומקורות היסטוריים, במטרה להאיר את התרבות החומרית של תקופות העבר. במסגרת מגמה זו, נדרש הסטודנט להשתתף בחפירות לימודיות: שבוע בסיום השנה הראשונה, ושבועיים נוספים לאחר שנת הלימודים השנייה. על המעוניינים לקבל תעודת חופר, לחפור סה"כ שבעה שבועות (התעודה כרוכה בהשלמת חפירות וקורסים. ראו להלן סעיף ד' 6). מגמה זו נועדה להכשיר בוגרים למחקר בכל ענפי הארכיאולוגיה.

ד. מסלולי הלימוד:

1. מקצוע מורחב:

מטרת הלימודים במקצוע המורחב היא להעניק ידע מקיף במגוון התחומים הקשורים בלימודי א"י, ארכיאולוגיה וטבע הארץ. המקצוע המורחב כולל השלמה במקצועות היהדות, היסטוריה, גיאוגרפיה ושפות עתיקות. תלמידי המקצוע המורחב יוכלו להתמחות בארץ ישראל לתקופותיה או בארכיאולוגיה של א"י, במזרח הקדום, בעולם הקלאסי, בעולם המוסלמי, הצלבני, או במזרח התיכון (היקף השעות 50 ש"ש).

התמחות בארץ ישראל לתקופותיה –

קישור: http://lisa.biu.ac.il/files/lisa/shared/mvrkhh_gh.pdf

התמחות בארכיאולוגיה-

קישור: http://lisa.biu.ac.il/files/lisa/shared/mvrkhh_rkyvlvgyh_0.pdf

2. דו ראשי מובנה עם המחלקה להיסטוריה של המזרח התיכון (היקף השעות 26 ש"ש):

התמחות בארץ ישראל לתקופותיה –

קישור: http://lisa.biu.ac.il/files/lisa/shared/dv_mzrkh_tykvn_gh.pdf

התמחות בארכיאולוגיה-

קישור: http://lisa.biu.ac.il/files/lisa/shared/dv_mzrkh_tykvn_rkyvlvgyh.pdf

דרישות המחלקה לשנת הלימודים התשע"ט

.3 דו ראשי מובנה עם המחלקות היסטוריה כללית/ אומנות יהודית/ תושב"ע/ תולדות עם ישראל/ ערבית/ לימודים קלאסיים/ תנ"ך/ גיאוגרפיה וסביבה (היקף השעות 25 ש"ש):

התמחות בארץ ישראל לתקופותיה –

http://lisa.biu.ac.il/files/lisa/shared/dv_tnk_gh.pdf

התמחות בארכיאולוגיה-

http://lisa.biu.ac.il/files/lisa/shared/6dv_rshy - m_mkhlqvt_shvnvt_htmkhvt_brkyvlvgyh.pdf

.4 דו ראשי מובנה עם המחלקה למדעי המדינה (היקף השעות 24 ש"ש):

התמחות בארץ ישראל לתקופותיה –

http://lisa.biu.ac.il/files/lisa/shared/dv_mdy_hmdynh_gh.pdf

התמחות בארכיאולוגיה-

http://lisa.biu.ac.il/files/lisa/shared/dv_mdy_hmdynh_gh_0.pdf

.5 דו ראשי לא מובנה עם כל אחת ממחלקות האוניברסיטה (היקף השעות 27 ש"ש):

התמחות בארץ ישראל לתקופותיה –

http://lisa.biu.ac.il/files/lisa/shared/dv_l_mvbnh_gh.pdf

התמחות בארכיאולוגיה-

http://lisa.biu.ac.il/files/lisa/shared/dv_l_mvbnh-rkyvlvgyh.pdf

תכנית הסמכה לארכיאולוג חופר (למתמחים בארכיאולוגיה):

מטרת הלימודים בתוכנית זו, הכוללת מרכיב עיוני (קורסים) ומרכיב של הכשרה מעשית (עבודת שדה), להכשיר את התלמיד כארכיאולוג חופר. בתום הלימודים תוענק לתלמיד תעודת הסמכה כארכיאולוג חופר. הסמכה זו מוכרת ע"י רשות העתיקות לצורך קבלת רשיון חפירה באתר ארכיאולוגי.

הדרישות להסמכה כארכיאולוג חופר:

המרכיב העיוני: ניתן לשלב את תוכנית ההסמכה עם הלימודים לקבלת תואר במקצוע דו ראשי או מורחב במגמה לארכיאולוגיה ותרבות חומרית. תעודת החופר מיועדת רק לסטודנטים שהשלימו את כל החובות לתואר למתמחים בארכיאולוגיה. להסמכה כארכיאולוג חופר חובה להשלים קורסים אלה:

1. ארכיאולוגיה של השדה (16-528) – 1 ש"ש
2. יסודות הסקר הארכיאולוגי (16-249) – 1 ש"ש
3. קורסי קרמיקה בשתי התקופות (16-420 ו-16-202) – 4 ש"ש
4. מבוא למדעי הארכיאולוגיה (16-427) – 1 ש"ש
5. תרבות חומרית חברה ואדיאולוגיה (16-923) – 1 ש"ש
6. פליאוגרפיה או נומיסמטיקה (16-557 או 16-230) – 1 ש"ש
7. מבוא לפרהיסטוריה (16-103) – 2 ש"ש

נדרש ממוצע מינימאלי של 80 בקורסים אלה.

בקורס ארכיאולוגיה של השדה נדרש ציון מינימלי של 75.

ההכשרה המעשית תכלול: ארבעה שבועות עבודת שדה בחפירה לימודית, בנוסף לחובת החפירה הלימודית (3 שבועות) הקיימת לתלמידי תואר במקצוע דו ראשי או מורחב במגמה לארכיאולוגיה ותרבות חומרית (סה"כ 7 שבועות הכשרת שדה). יש לחפור עונה שלמה (הכוללת לפחות שלושה שבועות רצופים) באחת מהחפירות הלימודיות. ההכרה בחפירה ארכיאולוגית כ"חפירה לימודית" הינה ע"פ אישורו של ראש המכון לארכיאולוגיה של המחלקה ללימודי ארץ-ישראל וארכיאולוגיה. במסגרת עונת החפירה השלמה, ישתתף הסטודנט השתתפות פעילה בתהליך המקצועי של החפירה (מנהל שטח, אחראי רישום, התנסות במדידות וצירוף חתכים, מיון חרסים, כתיבת כרטיסי לוקוס וכיוצ"ב), ומנהל החפירה ימסור תיעוד והערכה על השתתפות זו לראש המכון. ראש המכון לארכיאולוגיה יאשר את השלמת חובות ההכשרה המעשית של התלמיד ברמה נאותה וימסור על כך לראש המחלקה.

תלמידים אשר עוברים את ההכשרה המעשית במהלך לימודיהם לתואר מתקדם (מ.א או דוקטורט) יוכלו לקבל הכרה בהשתתפות בחפירה לימודית שאינה של המכון לארכיאולוגיה של המחלקה ללימודי ארץ-ישראל וארכיאולוגיה. זאת בתנאים הבאים:

1. החפירה היא חפירה לימודית הנערכת בחסות אחד מן המכונים לארכיאולוגיה של אוניברסיטאות המחקר בארץ ומיועדת להכשרת סטודנטים לארכיאולוגיה.
2. התקופות הנחקרות בחפירה יהיו בהתאמה לנושא המחקר של התלמיד
3. מנהל החפירה יביע את הסכמתו לקבל את התלמיד, כשהוא מתחייב לספק לתלמיד את ההכשרה המתבקשת מחפירה לימודית.
4. ראש המכון לארכיאולוגיה של המחלקה ללימודי ארץ-ישראל וארכיאולוגיה יתן את אישורו לחפירה המוצעת
5. החפירה תהווה חלק מההכשרה המעשית, בנוסף להשתתפות בחפירה של המכון לארכיאולוגיה של המחלקה ללימודי ארץ-ישראל וארכיאולוגיה. 7 שבועות החפירה הנדרשים יתחלקו בין חפירת המחלקה לחפירה ה"חיצונית"

בסיום מסכת לימודיו של התלמיד והכשרתו העיונית והמעשית ברמה נאותה הוא יהיה זכאי לקבלת הסמכה כארכיאולוג חופר.

הערות:

התוכנית מיועדת לתלמידי לימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה. סטודנטים מחוגים אחרים יחויבו בקורסי השלמה ע"י ראש המחלקה.

ציוני הסף וחובת ההשתתפות בקורס פרהיסטוריה חלים על סטודנטים שהתחילו את לימודיהם במחלקה משנת

7. מסלול ישיר לתואר שני:

לתלמידים עם נתוני קבלה או ממוצע ציונים גבוה במיוחד, קיימת אפשרות להתקבל למסלול ישיר לתואר שני, בשנת לימודיהם השניה. במסגרת זו ילמד התלמיד 46 שעות מלימודי התואר הראשון (מסגרת מסלול מורחב) תוך שנתיים, יחויב להציג הישגים טובים מאוד, ויתקבל ללימודי תואר שני. בתוך ארבע שנים בלבד, יקבל התלמיד תואר ראשון, תואר שני ותעודת הוראה (אם ירצה בכך). בתוספת שנה חמישית לכתובת תיזה. המבקשים להצטרף למסלול זה יפנו ישירות לראש המחלקה.

ה. מהלך הלימודים לתואר ראשון:

תרגיל מכינה:

בתחילת שנת הלימודים, באחד מימי החמישי, יתקיים יום מרוכז שיקלוף הדרכה ותרגול בטופוגרפיה.

על כל תלמיד במחלקה להרשם לתרגיל בטופוגרפיה. הקורס יכלול הדרכה, תרגול והגשת עבודה בכתב. לימוד הטופוגרפיה כולל שלושה סיורי ניווט, אשר יכללו במסגרת מכסת ימי הסיור לתואר (ראה סעיף ו' להלן). תלמיד הולמד טופוגרפיה במסגרת המחלקה לגיאוגרפיה פטור מן התרגיל בטופוגרפיה. פרטים לגבי שעות התרגילים יפורסמו בעת עריכת תכנית הלימודים.

תלמידים הולמדים במחלקה לגיאוגרפיה את הקורסים יסודות גיאוגרפיה פיסית (75-114) וגיאומורפולוגיה (75-100) פטורים מקורסים אלו במחלקה ללימודי א"י וארכאולוגיה, אך יחוייבו בשתי שעות בחירה נוספות.

קורסי המבוא לתקופות הינם תנאי ללימוד קורסים מתקדמים בתקופה, ולפיכך יש ללמוד אותם בשנה הראשונה. סטודנט יכול לבחור בין כמה קורסי מבוא לכל תקופה (לדוגמא: בין מבוא ארכיאולוגי ומבוא גיאוגרפי-הסטורי). בחלק מן המסלולים, חייב התלמיד בשני המבואות בתקופת ההתמחות הראשית, ניתן לדחות אחד מהם לשנה ב'.

קורסים נוספים בשנה א':

תלמידי שנה א' רשאים להרשם לכל קורס נוסף אשר לגביו אין דרישות מוקדמות. בדרך כלל לא יאושרו לתלמיד במקצוע ראשי יותר מ-16 ש"ש במחלקה, ולתלמיד במקצוע מורחב יותר מ-22 ש"ש. כל תלמידי שנה א', שאינם פטורים מאנגלית, חייבים להשתתף בקורס באנגלית הניתן במחלקה לאנגלית. סיום החובות באנגלית, הוא תנאי לסמינריונים ולחלק מן הקורסים המתקדמים במחלקה (יש לקחת זאת בחשבון בעת עריכת תכנית הלימודים במחלקה ולהשאיר זמן פנוי במערכת).

קורסים עם דרישות מוקדמות:

לחלק מן הקורסים המתקדמים יש דרישות מוקדמות. ולפיכך אינם פתוחים לשנה א'. דרישות אלה מסומנות ברשימת הקורסים באותיות ד"מ. יש לשים לב לכך בעת תכנון מערכת השעות.

לתלמידי תואר ראשון בשנים ב'-ג' קיימת אפשרות להשתתף בקורסים המיועדים לתואר שני, באישור ראש המחלקה.

לתשומת לבכם: חלק מקורסי החובה במסלולים השונים ניתנים אחת לשנתיים. על הסטודנטים לברר ענין זה, ובכל מקרה רצוי לקחת את קורסי החובה בשנה א' או ב' (במידה והקורס פתוח לתלמידי שנה א'), ולא לדחותם לשנה ג'. במידה והסטודנט ידחה את ההשתתפות בקורס לשנה ג', והקורס לא ינתן בשנה זו יעכב הדבר את מתן התואר.

סמינריונים:

התנאים לקבלה לסמינריונים הם:

1. סיום כל תרגילי המכינה וקורסי המבוא.

2. סיום 4 ש"ש לפחות בתקופה שאליה מתייחס הסמינריון, מתוכן לפחות מבוא אחד בתקופה.

י. מי שדה, סיורים וחפירות ארכיאולוגיות:

הסיורים ברחבי הארץ והחפירות הנם חלק אינטגרלי ממערכת הלימודים ומרכיב חיוני בהכרת הארץ. החפירות הארכיאולוגיות נערכות בחופשת הקיץ. הסיורים מתקיימים בכל יום חמישי בשבוע, ולעיתים גם בימי רביעי, שישי, או בימי חופש מלימודים.

לתשומת לבכם: בשל השתתפות בסיורים בימי חמישי, תלמידי המחלקה אינם רשאים להירשם לקורסים במחלקות אחרות (כולל אנגלית) ביום זה. השתתפות בסיורים אינה נחשבת סיבה מוצדקת להיעדרות

דרישות המחלקה לשנת הלימודים התשע"ט

במחלקות אחרות.

תלמידי מקצוע דו ראשי או מורחב במגמה לגיאוגרפיה היסטורית חייבים ב- 40 ימי סיור, ועוד 6 ימי חפירה ארכיאולוגית, במסגרת החפירה הלימודית המחלקתית.

תלמידי מקצוע דו ראשי או מורחב במגמה לארכיאולוגיה חייבים ב- 34 ימי סיור, ועוד 18 ימי חפירה ארכיאולוגית, כאשר עליהם להשתתף בחפירה לימודית בת שבוע בסיום השנה הראשונה (תנאי להמשך לימודים במגמה), ועוד שבועיים בשנה השנייה, בתפקידי ניהול ורישום.

תלמידים הלומדים מדעי החי כמקצוע דו ראשי לא מובנה, חייבים ב- 19 ימי סיור ועוד 6 ימי חפירה לימודית.

תלמידים הלומדים במסלול דו ראשי או מורחב עם המחלקה לגיאוגרפיה, חייבים ב- 35 ימי סיור ועוד 6 ימי חפירה לימודית.

בעלי תעודת מורה דרך במסלול מורחב או דו ראשי מזוכים ב- 20 ימי סיור.

בעלי תעודת מדריך טיולים במערכת החינוך מזוכים ב- 10 ימי סיור.

תלמידים הלומדים במשך שנתיים מטעם משרד הביטחון או המשטרה מזוכים ב- 7 ימי סיור. בתחילת כל קורס יש לברר עם המרצה כמה ימי סיור נדרשים במסגרת הקורס.

לצורך השתתפות בסיורים, על כל תלמיד להירשם לקורס 16-010 "השתתפות בסיורים לימודיים", במשך כל שנות לימודיו. הקורס אינו מקנה נקוד ואינו מחושב בשכר-לימוד, אולם קבלת ציון "עובר", עם סיום מכסת הסיורים, הוא תנאי לקבלת התואר. לאחר סיום מכסת הסיורים לתואר על הסטודנט לפנות לרכז הסיורים לצורך הזנת האישור על סיום הסיורים.

לצורך השתתפות בחפירה ארכיאולוגית, על הסטודנט להירשם מראש לקורס 16-011 "השתתפות בחפירה ארכיאולוגית לימודית", לקראת שנתו הראשונה, ובכל שנה כל עוד לא השלים חובה זו. גם קורס זה אינו מקנה נקוד ואינו מחושב בשכר-לימוד, אולם הציון שיקבל הסטודנט (המבוסס על השתתפותו הפעילה בחפירה ועל הגשת עבודה בכתב) יירשם בדו"ח הציונים של הסטודנט.

תלמידי התכנית להסמכה כארכיאולוג חופר, חייבים בארבעה שבועות נוספים של חפירה לימודית (סה"כ 7 שבועות). ההכרה בחפירה ארכיאולוגית כ"חפירה לימודית" הינה על פי אישורו של ראש המכון לארכיאולוגיה של המחלקה ללימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה

לתשומת לבכם: על הסטודנט לסיים 2/3 מחובות הסיורים והחפירות עד סוף שנה ב'. ולא, המחלקה אינה יכולה להתחייב שיוכל לסיים את מכסת הסיורים הנדרשת.

השתתפות בעלות הסיורים: תלמידי המחלקה פטורים מתשלום עבור השתתפות בסיורים, אך מחויבים להשתתף בעלות חלקית של הכלכלה בסיורים בני יותר מיום אחד ובחפירות.

נשיאת נשק ועזרה ראשונה: כל תלמיד עשוי להידרש מיד פעם לשאת נשק או עזרה ראשונה בסיורים. כל תלמיד אשר ברשותו נשק אישי או צבאי, וכל תלמיד שהוא חובש או מגיש ע"ר מוסמך, מתבקש להירשם לצורך זה אצל רכז הסיורים במחלקה.

הפרטים בדבר ההרשמה לסיורים, סדרי התשלום, בטחון, וכל יתר הנהלים מופעים בתקנון הסיורים של המחלקה, אותו ניתן לקבל אצל רכז הסיורים במחלקה.

ז. תנאי מעבר משנה לשנה:

1. עמידה בימי הסיור בהתאם לתקנון הסיורים (לפחות 8 ימים בכל שנה) .
2. תלמיד שציונו הממוצע בסיום שנת הלימודים הראשונה במכלול הקורסים שלמד בלימודי א"י וארכיאולוגיה הוא פחות מ- 65 לא יורשה להמשיך את לימודיו במחלקה.
3. תלמיד המקצוע המורחב שממוצע ציוניו במכלול הקורסים שלמד בלימודי א"י וארכיאולוגיה הוא פחות מ- 80 יורשה להמשיך את לימודיו במקצוע ראשי או משני בלבד.
4. אותם תנאים חלים גם לגבי מעבר משנה ב' לשנה ג'.

ח. הפסקת לימודים:

המחלקה ממליצה לתלמידיה שלא להפסיק את רצף לימודיהם. תלמיד אשר הגיש בקשה לחידוש לימודים, לאחר שהפסיק את לימודיו במחלקה לתקופה העולה על שנת לימודים אחת, יחויב - אם תאושר בקשתו -

דרישות המחלקה לשנת הלימודים התשע"ט

בקורסי השלמה על-פי שקול המחלקה. על תלמידים אלה לקחת לתשומת לבם את חוקי ההתיישנות על-פי תקנון ועדת סטטוס.

ט.

לימודי תואר שני:

מטרת הלימודים – לפתח חשיבה מחקרית על ידי העמקה בלימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה באחת מן התקופות ההיסטוריות; לאפשר לתלמיד להתמודד בצורה ביקורתית עם המקורות ההיסטוריים והארכיאולוגיים; להקנות כלים לחשיבה, בקרה ושיטות עבודה למחקר ועשייה בתחום לימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה, ולכתובת עבודת מחקר.
מסלולי הלימוד - קיימת אפשרות ללימודי תואר שני בכל התקופות. במסלול א' (עם תיזה), במסלול ב' (ללא תיזה), או במסלול ג' (מסלול מיוחד למורים, מורי דרך, מורי של"ח ובעלי תעודת תו תקן, ללא תיזה). ניתן לפרוס את לימודי התואר השני במשך שנתיים או לרכזם בשנה אחת (במידה ואין צורך בקורסי השלמה כדי להתקבל ללימודי התואר השני).

תוכנית לימודים בשימור ופיתוח נוף ונכסי מורשת- תכנית המשותפת למחלקה ללימודי ארץ-ישראל וארכיאולוגיה ולמחלקה לגיאוגרפיה וסביבה. בתוכנית זו ניתן ללמוד במסלול א' (עם תיזה) ובמסלול ב' (ללא תיזה).

תנאי קבלה - יתקבלו ללימודי תואר שני בוגרי תואר ראשון בלימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה. במסלול עם תיזה נדרש ממוצע של 80 ומעלה בתואר ראשון. במסלול ללא תיזה נדרש ציון של 76 ומעלה. כן יתקבלו בוגרי מחלקות במקצועות אחרים אשר יחויבו בהשלמות ע"י ראש המחלקה. השלמות אלה יילמדו בדרך-כלל במקביל להתחלת לימודי התואר השני.
תכנית הלימודים - כמפורט להלן:

מסלול א' (עם תיזה): 12 ש"ש במחלקה ללימודי א"י וארכיאולוגיה, כמפורט להלן:

http://lisa.biu.ac.il/files/lisa/shared/shny_tyzh.pdf

מסלול ב' (ללא תיזה): 20 ש"ש במחלקה ללימודי ארץ-ישראל וארכיאולוגיה, כמפורט להלן:

http://lisa.biu.ac.il/files/lisa/shared/shny_b_ll.pdf

מסלול ג' (ללא תיזה) מסלול מיוחד למורים, מורי דרך, מורי של"ח ובעלי תעודת תו תקן:

יתקבלו בוגרי המחלקה ללימודי ארץ-ישראל בעלי תעודת הוראה אקדמית. כמו-כן יתקבלו בוגרי מחלקות במקצועות אחרים שהינם בעלי תעודת הוראה אקדמית. סטודנטים אלה יחויבו בקורסי השלמה (קורסי הליבה המופיעים בהמשך- 10 ש"ש) ע"פ החלטת ראש המחלקה. ניתן יהיה לפטור מקורסי השלמה מועמדים שלמדו במוסד אקדמי קורסים מקבילים או קורסים שווי ערך לקורסים הנדרשים.
בעלי תעודת מורי דרך יתקבלו למסלול זה ללא קורסי השלמה.

בעלי תעודת תו תקן ומורי של"ח יתקבלו למסלול זה וידרשו להשלים 4 ש"ש קורסי השלמה.

מסלול הלימודים כולל 20 ש"ש מתוכם ניתן לקבל זיכוי של 2 ש"ש בגין ימי הסיוורים (סה"כ 18 ש"ש).

הלימודים כוללים 2 סמינריונים בלבד.

דרישות מוקדמות:

1. ציון ממוצע 76 ומעלה בלימודי התואר הראשון.

2. תעודת הוראה אקדמית/ תעודת מורה דרך/ תעודת תו תקן/ תעודת מורה של"ח.

דרישות נוספות לתואר שני:

הדרישות זהות לחובות הכלליות של האוניברסיטה לתואר שני כמפורט בתקנון לתואר שני.

קורסי ליבה (מיועדים להשלמות בלבד)

קורסי יסוד כלליים (סה"כ 2 ש"ש):

16-104 יסודות הגיאוגרפיה הפיזית

16-105 יסודות הגיאומורפולוגיה

4 מבאות לתקופות השונות (סה"כ 8 ש"ש):

דרישות המחלקה לשנת הלימודים התשע"ט

16-120 או 16-130 מבוא בתקופת המקרא

16-140 או 16-151 + 16-152 מבוא בתקופת בית שני

16-312 או 16-643 מבוא בתקופה הצלבנית או א"י בתקופה המוסלמית הקדומה.

16-107 מבוא בעת החדשה

הקורסים ירוכזו בדרך כלל בשני ימים בשבוע, כך שניתן יהיה לסיים את התואר בשנה או שנתיים, ועם זאת להמשיך בעבודה סדירה בבית הספר.

במסלול זה מחוייבים ב- 20 ש"ש במחלקה ללימודי א"י וארכיאולוגיה כמפורט להלן:

http://lisa.biu.ac.il/files/lisa/shared/shny_mvrym_II.pdf

מסלול לימודים בשימור ופיתוח נוף ונכסי מורשת

תכנית לימודים חדשה לתואר שני משותפת לשתי מחלקות: המחלקה לגאוגרפיה וסביבה והמחלקה ללימודי ארץ ישראל וארכיאולוגיה ע"ש מרטין (oz)

ראש התחום – פרופ' עירית עמית-כהן

לימודי המסלול מציעים מגוון כלים לאולוסייה שמבקשת להתמחות בנושאים תכנוניים, ערכיים, כלכליים ותרבותיים. היבטים ראויים לציון:

שטח פתוח, נוף טבעי ומרקמים בנויים – הכרות, ניתוח ותכנון, תיאוריות ומחקר.

כלכלה - פרוגרמות לפיתוח תיירות; כוחות השוק ויחסם לסביבה ולמקום.

משפט - חוקי תכנון, פיקוח-ניטור; תסקירי השפעה על סביבה.

חברה, היסטוריה ותרבות - יחס אוכלוסייה לשימור נוף ונכס תרבות, מעורבות ציבורית בתהליך קבלת החלטות; כרונולוגיה והיסטוריה של נוף ונכס.

כלים ישומיים - כלים לתכנון (תוכנות מחשב), סקר, תיעוד וסטודיו מתמחה, סטאז' והתמחויות נלוות.

התכנית מורכבת ממקצועות לימוד שיימדו בארבעה סמסטרים ויהיה ניתן לרכזם ביומיים בשבוע במשך שנתיים, כולל לימודים בשעות אחר הצהריים והערב, ובהם הרצאות; סמינריונים; סיורים וסדנאות מחקר (קמפוסים) – סה"כ 22 שעות שנתיות. (12 שעות שבועיות – מקצועות חובה – ישומיים ותיאורטיים; 10 שעות שבועיות – מקצועות בחירה.)

התכנית מיועדת לסטודנטים שסיימו תואר ראשון ושתחום עיסוקם קשור בנושאי התכנית. כמו כן היא תואמת צרכים של משרדי ממשלה, רשויות מקומיות ומשרדים ציבוריים שעובדיהם עוסקים בנושאים אלה.

מסלול א' (עם תיזה): 12 ש"ש במחלקה ללימודי א"י וארכיאולוגיה ובמחלקה לגיאוגרפיה כמפורט להלן:

http://lisa.biu.ac.il/files/lisa/shared/mslavl_shymvr_m_tyzh.pdf

על תלמידי מסלול א' להגיש הצעת מחקר לאישור עד סוף שנה א'.

מסלול ב' (ללא תיזה): 18 ש"ש במחלקה ללימודי א"י וארכיאולוגיה ובמחלקה לגיאוגרפיה, כמפורט להלן:

http://lisa.biu.ac.il/files/lisa/shared/mslavl_shymvr_bly_tyzh.pdf

דרישות נוספות לתלמידי תואר שני:

1. **סמינר מחלקתי** - תלמידי התואר השני חייבים להשתתף בסמינר המחלקתי, במשך שנה אחת משנות לימודיהם.
2. **סיורים וחפירות ארכיאולוגיות** - תלמידי התואר השני ישתתפו בסיורים הניתנים במסגרת הקורסים בהם הם משתתפים, ובסיורים הנדרשים לצורך מחקר-שטח שלהם. לשם כך עליהם להיות רשומים לקורס 16-012 במשך כל שנות לימודיהם.
3. **לימודי השלמה** - ראש המחלקה רשאי לדרוש מכל סטודנט 2-4 ש"ש השלמה מעבר למכסת השעות הרגילה, בתחומים שבהם זקוק הסטודנט לרקע נוסף.

דרישות נוספות לתלמידי מסלול א':

1. לימודי שפה זרה שניה (אשר תקבע יחד עם היועץ והמנחה) - 4 ש"ש.
2. בחינת גמר - תלמידי המסלול יעמדו בבחינת גמר בע"פ והגנת התיזה לאחר בדיקתה. כמו-כן חייב התלמיד בדרישות האוניברסיטה בלימודי אנגלית ויהדות לתואר שני, כמפורט בתקנון האוניברסיטה לתואר שני.

לימודי התואר השלישי:

התלמיד יחוייב ב-6 ש"ש, בתכנית אשר תיקבע בהתייעצות עם ראש המחלקה. חובה להשתתף בשיטות מחקר בין-תחומיות 1 ש"ש; ובסמינר – 1 ש"ש.

יתשומת לבכם בזמן עריכת תכנית הלימודים:

ישנם מספר קורסים, אשר יש לשים לב לאופים המיוחד בעת ההרשמה:

הקורס כולל יום לימודים עיוני ושלושה ימי סיוור, פטור משכ"ל, ואינו מזכה בנ"ז.	"טופוגרפיה"	16-101
בקורס מתקיימים שבעה ימי סיוור והנוכחות בהם הנה חובה בארבעה מתוכם (הבחינה תכלול את החומרים הנלמדים בסיוורים). מועד הסיוורים ייקבע בתחילת השנה ויימסר לסטודנטים. יחד עם זאת, יתכנו שינויים בלוח הסיוורים (במועד הסיוור, בשעות הסיוור ובמוקד הסיוור). כל שינוי בסדרי הסיוור יימסר לסטודנטים עד שבועיים מהתאריך שצוין בתחילת השנה. למען הסר ספק, לא יינתנו פטורים מהסיוורים ובמידה ונאלץ הסטודנט להחסיר סיוור, ניתן להבחן בתום השנה ולהשלים את הסיוור החסר שנה לאחר מכן. בכל מקרה לא ניתן להחסיר יותר מארבעה ימי סיוור בשנת הלימודים בה נרשם הסטודנט לקורס.	"הכרת החי"	16-252-01